

חלקות אקלום לזני הדר חדשים בעמק החולה ובאזור הכינרת

שוקי קנוניץ – שה"מ

ניצן רוטמן – שה"מ

זמיר עשור – מו"פ צפון

רקע

חשיבות הרחבת סל הזנים האזורי בזני הדר חדשים המתאימים לגידול באזור הגליל והגולן, אינה מוטלת בספק והיא בולטת בעיקר לנוכח השינויים התכופים בדרישות השוק והרצון להתאים עבורו זנים על פי דרישותיו.

ב-20 השנים האחרונות פותחו על ידי המחלקה להשבחת מטעים במנהל המחקר עשרות זני הדר חדשים, אשר חלקם כבר נטוע בחלקות מסחריות. במקביל יובאו זנים נוספים על ידי אנשי שה"מ, אשר נראה היה כי ניתן יהיה לאקלם אותם בישראל ולהפכם לזנים מסחריים.

פיתוח ושחרור זן הדר מתחילת פיתוחו ועד שחרורו להפצה בקרב החקלאים הנו תהליך ממושך, המחייב גם זהירות לאור ניסיון העבר, שבו בזנים אשר נראו מבטיחים, התגלה בדיעבד כי הם לוקים מבעיות פוריות או איכות.

באזור הגליל הגולן נעשית רוב עבודת המחקר בנושא זנים חדשים בחלקות זנים וכנות, שבו נבחנת התאמתם של הזנים החדשים לכנות השונות ולתנאי האזור.

במקביל הוקמו חלקות בפרדס דפנה, חוות דליות וחוות החולה, אשר בה נבחנים פריטים בודדים של זני הדר ואופי התאמתם לתנאי שלושת תתי-האזורים השונים.

חומרים ושיטות

במסגרת פרויקט הזנים והכנות לגליל ולגולן הוקמו 3 חלקות המייצגות תתי-אזורים שונים:

1. חלקת אקלום דפנה – מייצגת את צפון עמק החולה וניטעה ב-1999.
  2. חלקת אקלום חוות דליות – מייצגת את אזור הכינרת ושודרגה בשנת 2000
  3. חלקת קולקציה חוות החולה – מייצגת את מרכז ודרום עמק החולה וניטעה בשנת 2002
- הזנים מורכבים על עצים בודדים במטרה לעמוד על איכות הפרי המתקבל בהם. ובמהלך עונת ההבשלה נקטפים בחלקות דגימות פרי לדגימות איכות של רמת מיץ, סוכר, חומצה ויחס הבשלה.

תוצאות

השנה ביצענו בדיקות איכות ב-4 מועדים שונים, בהתאם לקצב הבשלת הפרי. דגימות הפרי נלקחו אל בית האריזה גליל-גולן ושם נבדקו על פי הסטנדרטים המקובלים בייצוא פירות הדר מישאל.

טבלה 1. רמת המיץ, סוכר, חומצה ויחס הבשלה בחלקות האקלום בגליל ובגולן.

תאריך קטיף	אתר	זן	כנה	מיץ %	TSS %	חומצה %	יחס הבשלה סוכר/חומצה
30.11.06	חוות המטעים	ברגמוט	וולקה	50.5	6.0	3.70	1.6
30.11.06	חוות המטעים	טבורי DN	וולקה	47.5			
30.11.06	חוות המטעים	טבורי DN	טרוייר	52.9			
30.11.06	חוות המטעים	טבורי אפיל 1	וולקה	47.6	9.6	1.00	9.6
25.1.07	חוות המטעים	טבורי אפיל 1	וולקה	44.6	10.3	0.83	12.4
30.11.06	חוות המטעים	טבורי אפיל 1	חושחש	45.5	9.8	0.98	10.0
25.1.07	חוות המטעים	טבורי אפיל 1	חושחש	48.5	10.6	0.92	11.6
30.11.06	חוות המטעים	טבורי אפיל 3	וולקה	43.5	10.2	0.80	12.8
25.1.07	חוות המטעים	טבורי אפיל 3	וולקה	45.0	11.3	0.75	15.1
30.11.06	חוות המטעים	טבורי אפיל 3	חושחש	45.3	9.8	0.85	11.5
25.1.07	חוות המטעים	טבורי אפיל 3	חושחש	44.6	11.5	0.88	13.1
30.11.06	חוות המטעים	נור 339	וולקה	56.1	9.1	0.65	14.0
30.11.06	חוות המטעים	נור 339	חושחש	44.2	12.4	0.86	14.5
4.12.06	דפנה	נור	טרוייר	48.1	9.9	0.51	19.4
30.11.06	חוות המטעים	פוקמוטו	טרוייר	46.1	10.8	1.64	10.1
30.11.06	חוות המטעים	פוקמוטו	וולקה	45.6	12.3	0.75	16.7
4.12.06	חוות המטעים	מיכל מוקרן	טרוייר	52.6	9.2	0.55	16.8
26.10.06	חוות דליות	קרה-קרה	חושחש	55.3	10.5	0.81	13.0
4.12.06	חוות דליות	קרה קרה	חושחש	51.1	10.8	0.84	12.8
26.10.06	חוות דליות	פליים	וולקה	49.5	8.2	0.99	8.3
26.10.06	חוות דליות	פליים	חושחש	56.0	10.0	1.08	9.3
4.12.06	דפנה	פליים	חושחש	51.5	8.7	1.25	7.0
4.12.06	חוות דליות	פליים	חושחש	58.6	10.2	1.16	8.8
4.12.06	דפנה	פליים	וולקה	52.2	7.6	1.23	6.2
4.12.06	חוות דליות	פליים	וולקה	61.6	9.1	1.05	8.7
4.12.06	דפנה	סן פרוט	וולקה	49.9	8.5	1.33	6.4
4.12.06	דפנה	ורד	טרוייר	64.9	11.6	1.54	7.5
4.12.06	דפנה	מירב	טרוייר	53.8	10.2	0.57	18.0
4.12.06	חוות דליות	מירב	טרוייר	54.8	12.7	1.15	11.0
4.12.06	דפנה	65/2	חושחש	62.1	8.7	0.43	20.6
4.12.06	חוות דליות	עידית		62.0	10.9	1.08	10.3
4.12.06	חוות דליות	מירב/עידית		59.3	9.7	0.61	15.8

א. טבוריים אפילים

במסגרת המחקר נבחנו בחוות החולה שני זנים של טבוריים אפילים (1,3), שהתגלו על ידי מדריכי שה"מ, על הכנות וולקה מריאנה וחושחש. מהבדיקה שנערכה בשני מועדים (נובמבר

וינואר) עולה כי איכות הפרי השתפרה בשני הזנים ככל שחלף הזמן, כתוצאה מעלייה באחוזי הסוכר וזאת מבלי שנרשמה פחיתה ניכרת ברמת החומצה.

ב. נור

הקליף נור יובא לארץ ממרוקו בשנות התשעים, אולם נמצא כי בתנאי הארץ הוא לוקה בבעיות קליפה וסובל מחיי מדף קצרים. מאוחר יותר הובא טיפוס אחר של הקליף נור הנבחן בחוות החולה. בניסוי נמצא כי על כנת החושחש יכול הקליף נור להגיע ליחס הבשלה טוב, מבלי שתרשם פגיעה ניכרת ברמת החומצה. בדפנה שם נבחן הטיפוס הישן של הנור על כנת הטרוייר, הגיע רמת החומצה ל-0.51% לעונת החושחש בחוות החולה בו עמדה רמת החומצה על 0.86%.

ג. תז"ים

הת"ז קרה-קרה על כנת החושחש, אשר נבחן בחוות דליות הגיע לאיכות טובה ויחסי הבשלה טובים בשתי תקופות הבדיקה.

בת"ז פוקמוטו בחוות החולה נמצאו הבדלים דרמטיים בין כנת הטרוייר והולקה, כאשר בטרוייר עמדה רמת החומצה על 1.64% והסוכר על 10.8%, בעוד שהפרי מכנת הולקה מריאנה שנקטף במקביל נתן 0.75% חומצה ו-12.3% סוכר.

ד. אשכוליות

במסגרת ניסוי זה בחנו טיפוס של אשכולית אדומה בשם פליים, במטרה לראות אם מדובר בזן מקדים. הפרי בפליים היה קטן יותר מהאשכולית האדומה, אך מראהו פחוס ויפה.

הפרי מגיע ליחסי הבשלה טובים בחוות דליות כבר בתחילת העונה והוא עמד 8.3 בוולקה ו-9.3 בחושחש. בדפנה היה יחס ההבשלה נמוך יותר בשתי הכנות מול הפרי מהכינרת.

זן נוסף שנבחן היה האשכולית הדרום אפריקאית "סן פרוט", אשר נטועה בדפנה וניחנת בארומה מיוחדת. הפרי עצמו לא מרשים וגם בדיקות האיכות הראו כי רמת הסוכר בפרי נמוכה.

ה. קליפים

בחלקה בדפנה נבחן הזן ורד (סצומה X מיכל), שהוא מזני ההדר היפים והמרשימים ביותר וניחן בצבע אדום, מראה פחוס ופרי גדול. איכויותיו הפנימיות של הקליף ורד היו פחות מרשימות בחודש דצמבר, אך ראוי לבחון אותו בחודש ינואר ולראות אם חלה ירידה ברמת החומצה, אשר עמדה בדצמבר על 1.54% ותרמה ליחס הבשלה של 7.5 הנמוך עבור קליפים בעונה זו.

זן שנבחן בדפנה ובחוות דליות הוא המירב וכאן באופן מפתיע הייתה רמת החמיצות בדליות גבוהה יותר מאשר בדפנה ועמדה על 1.15% מול 0.57 בדפנה.

הקליף הוותיק עידית (מיכל X וילקינג) בחוות דליות היה בעל רמת גבוהה יחסית של חומצה בתחילת חודש דצמבר והיא עמדה על רמה של 1.06% בפרי ולכן הוא ייקטף להבא מאוחר יותר.

הקליף החדש מירב X עידית היה באיכות גבוהה בתחילת דצמבר עם יחס הבשלה של 15.8, רמת חומצה של 0.61% וסוכר 9.7%.